

Söndagsbarn! Om dessa trooves att de kunde se mera
än andra. Om t. ex. vid ett gille, den på bordet framsatta
maten tog slut ovanligt fort, trooves detta bero på att smätroll
stälte sig mellan gästerna och slöko maten så fort den rättes fram.
Dessa troll kunde söndagsbarn se! Men ingen annan.

Rödhariga! Dessa ansågs vara "illmarigare" (=falskare)
än andra! Gjorde man affärer med en sådan, fick man nog
se upp, annars blev man lurad! Om den sades följande:
"Han är röd i tötten! Han ä² imarig som en räf!"

Puckelryggiga (=Knörryggad) Om mödrarne till en sådan
var allmänna omdömet: "Hon har väl gjort några bra skäl-
stycke, efter som hon inte var värdig att få följa riktigt folk!"
Det ansågs medföra "otur" om en knörryggig ställde sig att se
på något husdjur. Tsynerhet sovi! [Se: ousa ögon]

Mordvapen. Savarna användes ej att bota sjukdomar med.
I stället ansågos de medföra "otur". En bössa varmed någon
skjutats dogo icke på jagt. Saviva skytten inte var riktigt kunnig

med att bota bössor! Skar man sig med en kniv, varmed någon döds, var sårret nästan omöjligt att läka. Hade man en dråghä och högg buskar med i ången, växte der ej upp telningar. Vapen varmed någon döds fingo namn av: "Manoräparen"!

För kunde man bota "Fallandesot" med en dräpt menskas blod "Still vapnen torde knappnålar böra räknas"! Om någon tog knappnålar varmed en livsöfning fästas om en dö, samt sedan borrade i ossa i botten på en svinavacke (=svin) Så vantrifors de svin som fingo mat ur denna ho, sålänge nålarne sutto kvar! Man sade att: De "smordes bort" (=tyna av) -svinen rotade bara ut maten men åto ej, stöck oafbrutet och tjelfrog av brist på näring! Dessa tro finnes ännu kvar, om den brukas vet jag icke.

"Någon vid träd eller stenar"! Om någon trokunnig person tog någon del av ett plagg som en menska burit närmst till kroppen, och gravde ner detta under vissa bonor, ^{besvärjelse} vid en sten ett träd, eller värst under en alstucke. Kunde den person som burit plagget sedan icke bli gift hur goda bäre tillbud

och förutsättningar för övrigt osv. Under min tid blev en gång
Per Nilssons Kalle från Ebbamåla (Kyrkhult) nersatt i ett
alkorr av Åkans Olona och kunde aldrig bli gift! Många gånger
var han på väg men alltid uppstod oväntade hinder!

En bonde från Näsund hade blivit nersatt, blev bekant med en
enka på Eskekärva, var på väg dit för att båda skulle farit
till prästen för att ta ut lysning men överfölls av sådan mot-
vilja att han vånde om. Blev lossad från förhexningen och
gifte sig på gamla dagar, Tynade bort och dog året efter!
På tullen vid nersättningen vet jag ej Ej heller hur det gick till att
bli kvitt förhexningen. Detta var de klokes hemlighet.

"Djur med vilka trollades"! Om någon ville ställa Förlamning
på en ovan, lotade han upp en "Källfrö" = (vanlig groda). Band med
ett snöre ihop båda bakbenen så att de totalt somnade. Men lät
grodan leva, matade den med flugor, och höll den i vatten så att livet
hängde kvar. Lät någon kunnig läsa den bön som försvades
och i denna, skulle den person namnges som skulle förlamas

Så länge känslu var försömmen var grovans ben, var också den person
lam i benen över vilken besvärjelsen lästs. Dog grovan dog också den
som förlamats. Den sista jag hört ontalas var när Annikas Ola
i Elmta förlamade en brännmästare vid hembränneriet i Elmta.

Om någon kunde förskaffa sig en "Sperteris" samt kunde ha en
sådan vid liv i 7 år, skulle han sevärd alltid ha pengar tillräckligt.
Der fanns i min barndom en gubbe "Hulta Boen" som i en dosa
av näver bland några grässtrå hade en insekt som var avsedd
att bli en Sperteris, jag lyckades få se den ett par gånger. Såvitt
jag kommer ihåg liknade insekten en Majbagge!

När djuren om sommaren gingo i bet, hände stundom att de sveckade
i nosse eller ett ben, äto ej, skakade som om de fuserit samt lågo helat.
Man sa då att de blivit "Vessle-bitna"! Man skulle då runta om halsen
samt korsvis mellan frambenen framföra ett vessleskinn på så sätt
att det hela tiden vidrörde djurets hud, efteråt skulle det spuka djuret
något av vessleskinnet. (Om inte mer än halva nagels storlek) samt riktigt
skulle någon böva lasas - Bonden Mathis Eriksson i Gungvata

4133

have ett vasslestekinn och botare grammarnes djur in på 1880 talet
Förtrollade djur: Vår vanliga klumpiga padda har av allmogem
 anskyfts och ansetts ohellig. Glava-Loven i Emmaboda tog en gång vä
 han band såd på åkern, och vred inne en padda i knuten på bandet
 om sädeskräven. Några dagar efter fick han en "Flyans värk"
 (olidlig plåga) i handen och småningom förvred hela handen samt
 blev såvan så länge Loven levde. "Si då" va en Bolvailer som
 förskapt se te en padda" (Bolvailer = jordfolk, icke någon tomte.)

Spunkna slott: Ha vi icke här! Men strax utanför väggen i
 godsmagasinet vid Svängsta, fanns förrän jernvägen byggdes ett
 litet kärr kallat "Kyrke-korv". En gång i forntiden skulle en
 kyrkklocka förslas från kusten till någon kyrka uppe i Småland
 och när korvarne kommo dit skulle de vattna oxarne i korran, Men de
 vred och vände gled vagnen ut i det bottenlösa kärret, klockan sjönk
 och kärret har sedan kallats Kyrke korv (Nu är det fyllat)

Om Elleholm berättas: När vor byggts kyrka, och de började att
 begrava döda i kyrkogården där, så återfanns historien några dagar

Skriv endast på denna sida!

5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid v

efter flyttande i Mörumsån utanför holmen! "I hele holmen
vilar bara på rötterna av de många Alarna som växa där
Därföre måste vi lägga igen kyrkogården, Och sen få vi hålla
te gae mä o begrava vi döe i Mörums kyrkogård!"
Starka karlar! I Loberget, vid Smålandsgränsen och Misan
Har funnits en jätte! I folksäggen kallad "Lobjärsqubben". Om
denne finns många sägner om talande hans styrka. Han var godmodig
och gjorde gerna meniskor en tjänst. Han skulle varit upphovet
till den storräxta kraftiga bondestäkt som alltså innehaft
Lobergets hemman De sista ättingarne funnos kvar i min barndom
4 bröder Kalle, Jöse, Håkan och Daniel. Alla större och starkare
än vanliga meniskor. Daniel kunde ännu, måste då vara 90 år
Om Fröja finns här ingen sägen. Endast när vid vädorstormar
vädret i höjden frägas så att det flyger upp på land säger man:
"I dag sköljer fröja särken". På folkspråket hette det också
Fröja utan Fröa! och för det mesta Karpen. Hennes ursprung
eller betydelse, kände ingen av folket till.

136.
Kistler Nord
1934

Uppf. Aug. Holmbom
Norr

4133

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sis VII

Träd. Innet av våra trädslag, har ansitts ha så många förborgade egenskaper som Flygrönne (Lå kallades en rönn som icke växte på marken, utan högt uppe i en bergskrova, i en träklyka, i en gammal murkens stubbe eller på torvtaket å en ryggastuga) Framför allt duger den att bota tandvärk med. Man petade den värkande tanden med en sticka av flygrönne tills stickan blev blödig. Borrade så ett hål i en ek eller Bok, satte in stickan deri, täppte till hålet med en flygrönneplugg som satt tandvärken där! Tvänne "Selaakkar" (selpinnar) till häva skackelarna, av flygrönne, gjorde hästen oemottaglig för troldtygg. En skalad flygrönne lagd oiriskt på botten av en bäck framför rännen till alkistan gjorde att ålen helre gick förbi på landsbacken än han fortsatte över kappen, in i kistan. m. mera! m. mera!

Hyll. Förr planterat nästan vid varje stuga! Har av gammalt varit känt för sina medicinska egenskaper. De vita blomklasarne plockades just som de vore fullbildade, torkades i solen så, att de ej möglades och kunde sedan förvaras till bruk, när så fördraves, året rundt. Vid heshet eller förkylning kokas en hand full, i ett kår med lock

4133

8
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sis VIII

över sakta eld, och drickes så varmt som möjligt (Är verkligen bra)
För, varje år, och isynnerhet Modår, tappades saften, då den rann om vär-
tiden ur Björk och Louw, koktes i en gryta, tillreds med något mjöl och
användes såsom "suppmat". "Bidrog att berga livet på många 1868"
Den inre vita mellambarkew, mellan det yttre gråa skallet och röda stammen
På bokstammarna, som i safttiden har en seg mjuk konsistens. Skaldas
av i många 1868. Torrades, maldes på hunkvarnar, blandades med
något mjöl, knårades och torrades sedan i bakugnen, samt äts som bröd
Själva smakte jag sävart. Det var förskräckligt bestkt, Men bättre än intet!
Under safttiden skalades Granbark i stora titor som användes till
skyddskäpor över bikuporna, som för alltid gjordes av halv. Granbark
och Ek bark, köptes av garvare varje vår, användes vid garvning av läder.
Den överallt växande Töste-buskew (= Brakved = Phämmus frängula)
har sen gamla tiden användts till folkmedicin både för människor och djur.
Med bark blad och bär, lämpligt blandade och kokta, färgade de gamle
bondmororna ullgarn grönt. Nu baren gjorde vi pojkar vår skriftbläck
Konsten i såväl det ena som andra har nu gått förlorat!

Alen. Ansågs av de gamle som ett mycket viktigt trä! Användbart till allt möjligt! På en trollgubbe eller trollkäring kunde man genom att slå dem blodvite med en akrot, på vilken icke solen skint. förtaga dem makten att trolle. En tjuf eller bandit, som var osäker både för knifvar yxor och bösskott fick ge sig för ett slag av en sådan Akrot. Hovvarnen och stortjuven Jonas Kullbom blev med en sådan ihjelslagen i Lingsled krog, till vid Tukavik på 1830 talet. Han hade i många slagsmål visat sig vara osäker för både bössor och eggjarn.

Bygdsmännens klubbor gjordes helst av en vresig akrot! Med al bark färgades ullgarn rött. Och genom lämplig förberedning av ullgarnet kunde med al bark färgas gult. Nästan alla tråskar gjordes av Al. Likaså mjölktråg, salttråg, Löjtråg, skoffor, skafte till råpor och liar. skyttlar till vävstolar. jemt mycket annat. Och ur vresnade Alstammar tog man de vita maskar, varmed man smetade beten (= småmört) om vintrarne vid Anglefisket. En och annan gång om vintrarne behöfve fåren några lörtkåror av algrenar. De förskonades då för att få "mask i levern".

Almen. Med den inre barken från icke för stora Almqrenar som torrades, hackades och sedan maldes på hembakvarnen, botade de gamle både elakartade utslag och vattensot! Man tog ett halftor på malen bark till en kanna vatten. Lät detta koka vid sakta eld tills hälften kokat in, derpå silades massan och den sjuka drack tre matskevar om morgon och lika mycket om kvällen tills han blev bra! Björken. Björkblörets betydelse för vinterutförsing av bondens husdjur, känner väl alla till. Likaså den roll björkriset spelat i fråga om barnuppföstran! Men de gamle kände till ett sätt att bereda en dryck av lövet varmed de verksamt botade ägghvitsjukan. Bladen drog ut färga med. Med näver² täckte man stugutaken. Av näver² destillerades Pyssolja, varmed man botade utslag i huden. Av björksaven beredd en och annan storbonde ett gott vin! Och björksaven lär ha varit det mest använda skönhetsmedlet av alla, och på samma gång det billigaste. Alla som varit behäftade med fräkmar försökte tvätta bort dem med björksav och huden i anslutning blev mjuk och fin genom samma medel!